

Europas brune elementer

Av Espen Barth Eide

KAN VÅR nære forhistorie veilede oss i våre valg av EF-vei? Etter at Stein Ørnhoj gjorde sine entré i den rikspolitiske EF-debatt, har dette spørsmålet blitt aktualisert. I et intervju med VG angriper han Europabevegelsen for å bruke uholdbare historiske paralleller når vi påpeker at nasjonenes selvvråderett ikke alltid har hatt bare positive konsekvenser for nabolandene, særlig for stormaktene små naboland. I samme ånddrag fremholder han den temmelig oppsiktsvekkende påstand at Vidkun Quislings visjoner kan minne om de man ser i dagens EF. Senere har han betydret at dette var et eksempel på hva man ikke burde si i EF-debatten – men han sa det nå likevel.

I paneldebatten i Kveldsaktuelt forrige mandag kom Ørnhoj med flere nye påstander som ikke bør stå uimotsagt. Programlederen spurte om det ikke var litt ubehagelig å ta en sveitsisk nei-side som i stor grad var preget av krefter på ytre høyre fløy til inntekt for sitt eget standpunkt. Dette avviste Ørnhoj kontant: å hevde noe slikt var nærmest en insinuasjon. Men en samlet norsk presse har referert en sveitsisk nei-kampanje som faktisk hadde betydelige innslag av innvandrerskyndighet, anti-liberale standpunkter og påstander om at EF var et sosialistisk reguleringsprosjekt. Ifølge Klassekampen 4. desember «troner flere kjente sveitsere fra det gamle brune miljøet» på nei-siden. En av disse er Willy Fütterkernecht, som hevder at både Jaques Delors og Martin Bangemann er marxister og kryptokommunister med skumle planer for Europa. Ikke akkurat Nei til EFs foretrukne kampfeller, ville jeg tro. Det burde gå an å ta avstand fra dette selv om man er fornøyd med folkeavstemningsresultatet.

Verre blir det når Ørnhoj i samme program fremholder Sveits som et land med en meget velutviklet demokratisk kultur og følgelig mer «høyverdig» enn land som Spania, Portugal, Tyskland og Frankrike, som «i store deler av dette århundret har hatt en helt annen politisk kultur» – og følgelig, underforstått, ikke er helt til å stole på.

At Sveits har en lang demokratisk tradisjon, blant annet med sterkt konserverende folkeavstemninger, skal ingen betvile. Men når Ørnhoj trekker demokratiet i fremtredende EF-land i tvil, leggør han en grov bommert. Nettopp fordi en rekke land i det kontinentale Europa har en dystre, høyre-autoritær fortid, er EF-prosjektet blitt et symbol på det demokratiske fremskrittet, fred og samarbeid mellom nasjoner.

Nei-siden kan ikke snakke bort det faktum at ønsket om forbrødring mellom

Tyskland og Frankrike etter flere århundrer med tilbakevendende kriger var en drivende kraft da Kull- og Stålnasjonen ble vedtatt i 1951 og da Det europeiske fellesskap ble etablert i 1957. Etter århundrer med dyrking av den nasjonale selvvråderett alene, ble man enige om å finne en bedre formel for sameksistens på det europeiske kontinentet.

Et absolutt krav for medlemskap i EF er demokratiske forfatninger og samfunnssystemer. Derfor fikk ikke et land som Spania lov til å bli medlem i EF under Franco, på tross av at det ønsket det. EFTA, hvor Norge var med fra begynnelsen, hadde ikke noe tilsvarende krav, og Portugal var følgelig medlem av EFTA under diktatoren Salazar. Etter at Spania, Portugal og Hellas fikk kastet av seg diktatorenes åk, fremsto integrasjon i EF og «europeisering» av samfunnene som toppprioriterte oppgaver for hele det demokratiske politiske spektrum. Hellas ble medlem i 1981, Spania og Portugal i 1986. Men mange år før medlemskapet var et faktum, fikk disse landene forpliktende løfter om fremtidig medlemskap. Det er ingen tvil om at dette var et sterkt bidrag til den interne sta-

Espen Barth Eide, politisk rådgiver i Europabevegelsen, mener Stein Ørnhoj og Nei til EF bør friske opp sine kunnskaper om europeisk historie.

alliansen Izquierda Unida. Jeg har til gode å møte en som er motstander av fortsatt spansk EF-medlemskap blant disse partiene. Noe annet er at de selvfølgelig ofte har sterke oppfatninger om hva EF bør gjøre og ikke bør gjøre, og naturligvis finnes det også her folk som er kritiske til elementer i utviklingen. Felles for de fleste er imidlertid at man ønsker seg et mer integrert fellesskap enn det man har i dag, fordi man mener at Europas problemer må løses med mer, ikke mindre samarbeid. Når man en sjelden gang ser opprop mot det «dekadente» og «korrumpierende» europeiske Fellesskapet i Spania, er det fascistiske og gammel-falangister som står bak. I dag er det disse gruppene som ønsker en tilbakeven-

ding til isolasjonen og ut av EF.

Jeg var i Spania da landet ratifiserte Maastricht-traktaten. Stemmetallene var 314 (!) for ratifikasjon, 3 mot og 8 avholdende. «Ja» sa alle sosialistene, alle fra høyrepartiet Partido Popular, alle fra Sentrumdemokratene, alle de katalanske nasjonalistene og alle fra det baskiske nasjonalistpartiet PNV såvel som halvparten av venstrealliansen Forente Venstre. «Nei» sa de tre representantene for Herri Batasuna, det partiet som støtter ETAs terror-virksomhet i Baskerland. Og selv disse var ikke primært mot Maastricht, men prinsipielt mot at det spanske parlamentet skal bestemme over hva baskerne skal være med i. De åtte som var avholdende utgjør den andre halvparten av venstrealliansen: De ville ha en union-savtale, men med et annet innhold. Å stemme mot var utenkelig, men alliansens leder Julio Anguita hadde pålagt alle 16partidisiplin, og krevde at alle skulle avholde seg. Likevel stemte 8 representanter for Maastricht, anført av reformfløyens leder Nicolaus Sartorius.

Etterpå forklart de dette med at det var umulig for dem å stemme «mot Europa», så mye som Europa hadde betydd for dem i eksilperioden og i aktivt arbeid mot Franco, og så mye som medlemskapet hadde betydd for sikringen av det spanske demokratiet etter at Franco var borte. Da ville de heller stille sine plasser i parlamentet til disposisjon.

Når det er nettopp de demokratiske og anti-fascistiske kreftene som har styrt Spania, Hellas og Portugal inn i EF, er det direkte urettferdig at Ørnhoj tillater seg å bruke disse landenes sørgelige politiske fortid mot de flertall som regjerer dem i dag. Og demokratiet fremmarsj er ikke bare en fordel for dem, men også for oss. Jeg tror faktisk at det politiske klimmet i Europa er bedre så lenge et flertall av verdensdelens stater bekjenner seg til demokratiske spilleregler og samarbeider seg i mellom på dette grunnlaget. Det er – dessverre? – ikke slik at alle problemer i Europa kan løses av Sveits eller Norge alene.

Ørnhoj har tidligere uttalt at den norske Ja-siden leser altfor mange dokumenter og altfor lite norsk historie. Det er meget mulig han har rett i det. Mange trekk ved den norske EF-debatten kan man bare forstå med en viss historisk innsikt. Men kanskje vi kan få lov til å oppfordre Ørnhoj – og Nei til EF forøvrig – til å friske opp sin europeiske historie? Den kan faktisk også fortelle en del om hvilke utfordringer dette kontinentet kan stå overfor i urolige og usikre tider som vår egen. Og det er ikke alltid slik at de svarene man finner da, passer inn i enkle nasjonale sjabloner. Hansken er kastet.

Stein Ørnhoj, som selv har laget film om Vidkun Quisling.

(Foto: Arne Ove Berge).